

OPEX

www.opexir
mail@opex.ir

انتظارات اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

از دولت سیزدهم

شهریور ۱۴۰۰

فهرست

۱. مقدمه ۲
۲. وضعیت اقتصاد ایران در برخی شاخص‌های منتخب ۳
۳. عوارض و تبعات ناشی از خصوصی‌سازی ناقص ۷
۴. اهم مشکلات و چالش‌های فراروی اجرای سیاست‌های اصل (۴۴) ۷
۵. جمع‌بندی موانع واگذاری‌ها در وزارت نفت ۸
۶. جمع‌بندی مشکلات و راهکارها ۱۰

شناسنامه گزارش:

تهیه کننده: واحد پژوهش اتحادیه اوپکس

نویسنده: رکسانا اسدی منش

اظهار نظر کنندگان: سعید رفیعی فر، محبوبه آشوری

ناظر: سعید رفیعی فر

تاریخ انتشار: شهریور ۱۴۰۰

۱. مقدمه

قانون اساسی هر کشوری بنیادین‌ترین قانون و پایه ثبات سیاسی و حقوقی کشورها محسوب می‌شود و هنجارهای حقوقی برتر و اساسی هر جامعه سیاسی را در خود جای داده است. در ج.ا. ایران هم قانون اساسی بالاترین سند رسمی کشور محسوب می‌شود که در آن در مورد نحوه اداره کشور و تنظیم قواعد و بروکراسی حاکم بر کشور، اصولی را مدنظر قرار داده است. در اصل (۵۷) قانون اساسی، قوای حاکم در ایران را قوای سه‌گانه: قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضائیه تعیین کرده است. قانون اساسی ایران دارای ۱۷۷ اصل است. فصل نهم قانون اساسی که شامل ۲۹ اصل (از اصل ۱۱۳ لغایت ۱۴۲) است به اختیارات و وظایف رئیس‌جمهور مربوط است. در اصل یک‌صد و سیزدهم این قانون در مورد جایگاه ریاست جمهوری در بین قوای دیگر این‌گونه آمده است:

"پس از مقام رهبری رئیس‌جمهور عالی‌ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود، بر عهده دارد."

با چنین توصیف و تعیین جایگاهی از قوه مجریه، این قوه دارای اهمیت ویژه‌ای است و در اجرای درست قوانین، احکام، مقررات، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌ها و در تعیین مناسب روابط و مناسبات حاکم بر جامعه دارای نقش بااهمیتی است. لذا قوه مجریه به‌عنوان راهگشا و تسهیل‌گر در تنظیم این‌چنین مناسباتی باید همواره به دنبال این باشد تا با پرهیز از ایجاد بروکراسی-های پیچیده و دست و پاگیر، شرایطی را فراهم کند تا امورات و فعالیت‌ها بدون هرگونه هزینه مبادله انجام شود و فضا برای فعالیت بخش خصوصی تسهیل شود.

دولت سیزدهم ج.ا. ایران در شرایطی تشکیل شده است که وضعیت اقتصادی ایران مناسب نبوده و جایگاه ایران از لحاظ برخی از شاخص‌های رقابت‌پذیری در جهان و به‌خصوص در منطقه خاورمیانه نامناسب است. به عبارتی تعاملات ایران در حوزه اقتصادی در اثر عوامل متعدد نظیر تحریم و برخی محدودیت‌های دیگر بین‌المللی به چند کشور خاص محدود شده است؛ نرخ تورم دورقمی و نرخ بیکاری در کشور بالا است. در چنین شرایطی با توجه به اختیاراتی که رئیس‌جمهور بر اساس قانون اساسی دارد، بخش خصوصی انتظار دارد شرایط برای انجام فعالیت‌های اقتصادی بهبود پیدا کند. در این گزارش تلاش شده است، در دو بخش تصویری از وضعیت اقتصاد ایران در برخی متغیرهای منتخب مربوط به اقتصاد کلان و سپس انتظارات اتحادیه از دولت سیزدهم ارائه گردد.

در پایان لازم است این نکته را یادآوری کنیم که اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران برای دریافت نظرات اعضا زیرمجموعه مکاتبه‌ای را با شماره ۱۴۰۰/۳۷۱۴۱ در تاریخ ۱۴۰۰/۰۶/۰۳ با ایشان انجام داده است تا به‌صورت مکتوب انتظارات خود را از مقام ریاست جمهوری اسلامی ایران به دبیرخانه اتحادیه ارسال کنند. در این رابطه نظرات و دیدگاه‌های آن دسته از اعضا که به درخواست اتحادیه پاسخ داده‌اند، در تدوین این گزارش اعمال شده است.

۲. وضعیت اقتصاد ایران در برخی شاخص‌های منتخب

دهه ۹۰ خورشیدی برای اقتصاد ایران وضعیت خوبی را رقم زنده است. در این دهه برخی از متغیرهای کلان اقتصادی در وضعیت بسیار نامناسبی قرار گرفتند که در این قسمت به برخی از آنها اشاره می‌شود.

وضعیت برخی شاخص‌های منتخب کلان اقتصادی در دهه ۹۰

شرح	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶
رشد تولید ناخالص داخلی	۳/۱	-۷/۷	-۰/۳	۳/۲	-۱/۶	۱۲/۵	۳/۷
نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	۴/۶	-۱۷/۳	۳/۲	۲/۵	-۷/۳	-۵/۱	۳/۴
نرخ رشد خالص صادرات کالاها و خدمات	-	-۳۲/۲	-۷/۲	۴۴/۱	۴۰	۹۴/۵	-۸/۴
نرخ رشد بهره‌وری کل عوامل تولید	۰/۸	-۹/۳	-۲/۸	۲/۱	-۳/۶	۱۰/۶	۱/۶
نرخ بیکاری	۱۲/۳	۱۲/۱	۱۰/۴	۱۰/۶	۱۱	۱۲/۴	۱۲/۱
خالص ایجاد اشتغال (هزار نفر)	-۱۴۷	۱۱۸	۷۱۸	-۴۲	۶۶۸	۶۱۶	۷۹۱
نرخ بیکاری نیروی کار دانش‌آموخته آموزش عالی	۱۹/۴	۲۰/۹	۱۸/۹	۱۸/۵	۱۸/۵	۲۰	۱۹/۴
نرخ رشد نقدینگی	۱۹/۴	۳۰	۳۸/۸	۲۲/۳	۳۰	۲۳/۲	۲۲/۱
تراز عملیاتی بودجه (میلیارد ریال)	-۴۲۲۶۰۶	-۳۱۲۶۱۸	-۴۴۵۵۴۹	-۴۰۹۴۹۸	-۴۸۹۹۹۳	-۶۱۲۱۴۳	۷۵۴۹۲۸

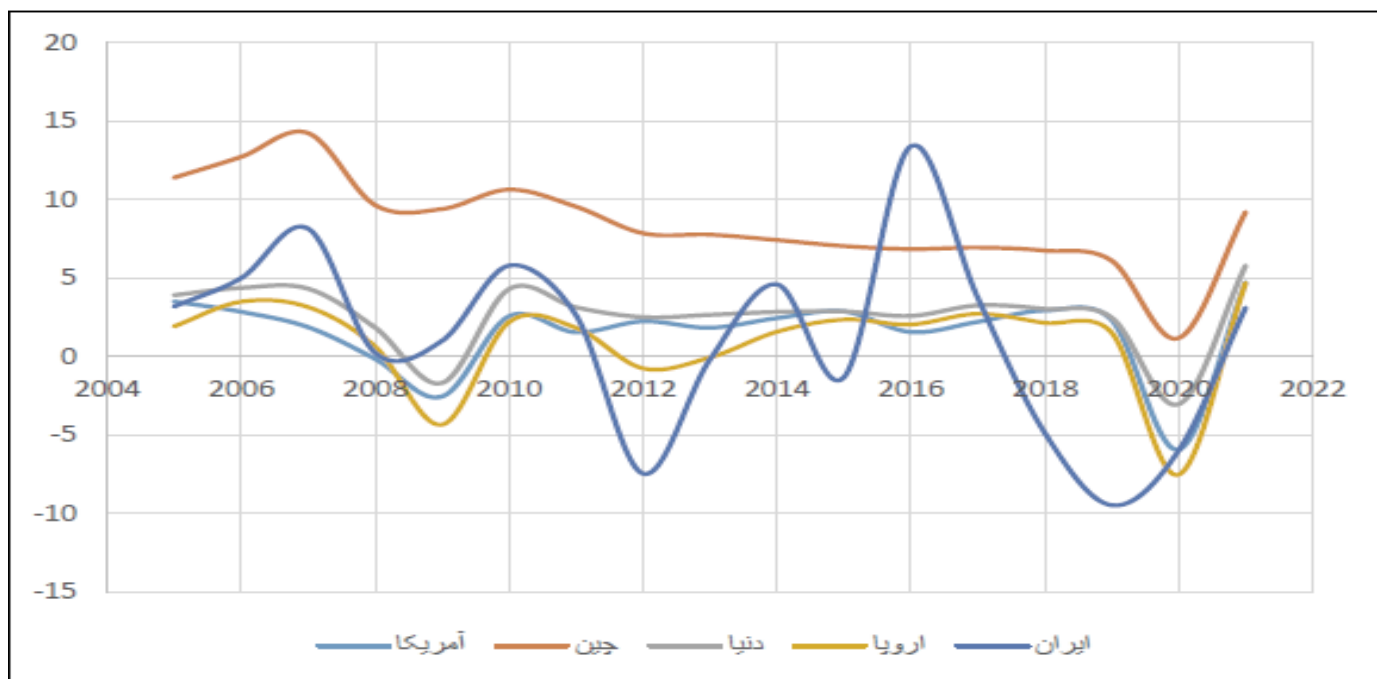
مأخذ: سازمان برنامه‌بودجه. گزیده آمار و اطلاعات کلان اقتصادی (۱۳۹۷-۱۳۸۴)

متغیر تولید ناخالص داخلی واقعی از جمله اصلی‌ترین و مهم‌ترین شاخص‌ها به منظور ارزیابی برای عملکرد اقتصادی کشورها به شمار می‌رود و از آن به عنوان پیشران حرکت اقتصادها و بیان‌کننده روند تغییرات مربوط به چگونگی کارکرد مکانیسم‌ها و سازوکارهای اقتصادی یاد می‌شود. همان طوری که در جدول بالا آمده است، این متغیر در دهه اخیر دچار نوسانات بسیار زیادی شده است و این نوسانات می‌تواند متأثر از مجموعه عوامل درونزا و برونزا باشد.

دلیل عمده نوسانات تولید ناخالص داخلی در شرایط اقتصادی ایران طی دهه اخیر در قیمت نفت، تحریم و شیوع ویروس کرونا ریشه دارد. مطابق برآوردهای اعلام شده، متوسط نرخ رشد تولید ناخالص داخلی ایران در دهه ۹۰ به میزان ۰/۲۹ بوده که این میزان از رشد، زنگ خطر بسیار جدی برای کشور را به صدا درآورده است. یکی از پیام‌های جدی این میزان اندک از متوسط نرخ رشد طی یک دهه، بهم خوردن خیلی از تعادل‌های کشور در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است و پیام‌آور آینده نامناسبی از وضعیت کشور است. لذا باید برای برون‌رفت از این وضعیت، برنامه‌ریزی مناسب صورت گیرد. دلیل اهمیت این موضوع این است که با چنین رشد نامناسب و ناپایداری، ایجاد و یا دستیابی به رشد اقتصادی پایدار و باکیفیت، یا ایجاد درآمد سرانه مناسب امکان‌پذیر نیست و این وضعیت در حالی اتفاق افتاده که قرار بوده است، کشور در افق ۱۴۰۴ جایگاه اول را در بین کشورهای منطقه حائز شود. در نمودار زیر وضعیت نرخ رشد اقتصادی ایران در بیش از یک دهه اخیر و مقایسه آن با برخی از کشورهای منتخب ارائه شده است.

متوسط نرخ رشد کشورهای منتخب در سال‌های ۲۰۰۴ لغایت ۲۰۲۱ میلادی

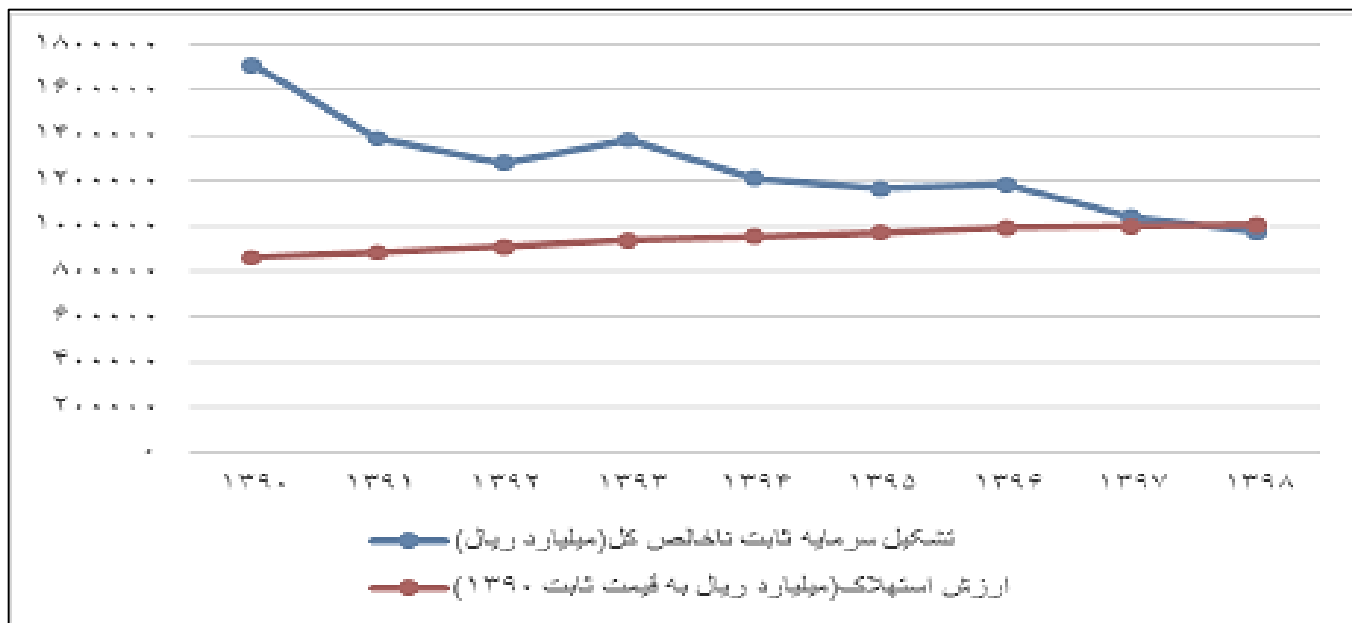
مأخذ:

سازمان برنامه‌ریزی و بودجه کشور، مبنای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و برنامه‌های سالیانه دستگاه‌های اجرایی بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور

سرمایه‌گذاری عامل و متغیر بسیار مهم در تابع تولید و عامل انتقال فناوری به فرآیند تولید به شمار می‌رود. وضعیت سرمایه‌گذاری بر اساس آنچه در جدول فوق آمده است، در کشور نامناسب است. نرخ رشد سرمایه‌گذاری، روند منفی را طی کرده است. معنای این وضعیت این است که سرمایه‌گذاری در کشور قادر نبوده هزینه استهلاک را پوشش بدهد و با جایگزین نشدن سرمایه ثابت و کاهش موجودی سرمایه، ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های رشد اقتصادی و عدم پشتیبانی از رشد در سال‌های آتی قطعی است. در واقع دهه ۹۰ تنها دهه‌ای است که نرخ رشد واقعی سالیانه سرمایه‌گذاری در کشور منفی بوده است. در اقتصاد ایران، از میان منابع و عوامل مختلف برای دستیابی به نرخ رشد اقتصادی، متغیر سرمایه‌گذاری بیشترین نقش را دارد و نقش و سهم بهره‌وری در دستیابی به رشد بسیار کم‌رنگ است و عملکرد این متغیر از اهداف برنامه‌ها فاصله بسیار چشمگیری دارد. با توجه به اینکه برخورداری از محیط امن از ابزارها و بسترهای مناسب برای سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود، لذا منفی شدن نرخ رشد سرمایه‌گذاری را می‌توان به نبود چنین فضایی نسبت داد. وضعیت سرمایه‌گذاری در کشور به قدری نامناسب است که میزان سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۸ برابر با میزان تشکیل سرمایه در سال ۱۳۸۱ برآورد شده است.

مقایسه تشکیل سرمایه ثابت ناخالص و ارزش استهلاک در سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۸

مأخذ:

سازمان برنامه‌بودجه کشور، مبانی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و برنامه‌های سالیانه دستگاه‌های اجرایی بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور

تراز عملیاتی بودجه مابه‌التفاوت درآمدهای منابع عمومی دولت و اعتبارات هزینه‌ای (جاری) به دست می‌آید. منفی بودن این تراز به این معنا است که دولت نتوانسته است، از محل درآمدها، هزینه‌های جاری بودجه را تأمین کند و برای جبران این کسری ناچار است دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی خود را واگذار کند و استفاده از هر کدام از آنها نیز تبعات منفی در اقتصاد کشور به دنبال دارد. در واقع یکی از سیاست‌های اصلی کشور در سال‌های بعد از انقلاب این بوده است که از وابستگی اعتبارات هزینه‌ای به عواید حاصل از نفت و گاز به صفر برساند. افزایش کسری مربوط به تراز عملیاتی به این معنا است که دستیابی به این هدف دچار مشکل شود. در چنین وضعیتی می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که بودجه کشور همچنان به نفت و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای وابسته است و این یکی از نکات بسیار قابل تأمل شکل بودجه‌ریزی کشور در دهه ۹۰ محسوب می‌شود که جای بازنگری جدی دارد.

برخی از شرایط و ویژگی‌های اقتصاد ایران به شرح ذیل است:

- اقتصاد ایران وابستگی شدید به منابع حاصل از فروش نفت دارد. علاوه بر اینکه دولت به‌طور مستقیم از درآمد نفت بهره‌مند می‌شود، به‌صورت غیرمستقیم نیز از طریق انواع مالیات‌ها نظیر درآمدهای گمرکی و مالیات بر واردات کالاها از منابع نفتی بهره‌مند می‌شود. حتی بسیاری از فعالیت‌های تجاری و خدماتی که در پهنه سرزمینمان گسترده است، عمدتاً بر اساس وابستگی به درآمدهای نفتی شکل گرفته‌اند.
- بررسی وضعیت شرکت‌های دولتی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دارایی‌های عمومی کشور حاکی از آن است که این شرکت‌ها علیرغم اینکه بیش از دو سوم بودجه کشور را به خود اختصاص می‌دهند، با مسائلی نظیر زیان‌ده بودن، عدم نظارت و کنترل

بر منابع و مصارف و نیز سرمایه‌گذاری‌های آنها، عدم شفافیت و عدم یکپارچگی در دستگاه‌های هدایت‌کننده آنها، پایین بودن بازده دارایی در این شرکت‌ها، ناکارآمدی مدیریت و... مواجه هستند.

- با بهره‌برداری از درآمدهای نفتی این ناکارآمدی مخفی مانده و کمتر آزاردهنده بوده است. اکنون که درآمدهای نفتی محدود و به حداقل رسیده‌اند، ناکارآمدی‌های مترتب آن عیان گردیده است.
- در نظام اقتصادی ما به‌جای آنکه بخش خصوصی نقش‌آفرین اصلی اقتصاد و دولت تنظیم‌کننده روابط و مناسبات اقتصادی باشد، دولت خود بازیگر اصلی اقتصاد شده است. دولت که برای جبران شکست ایجادشده در بازار باید فقط نقش کمک به گسترش بازار و کسب‌وکار را ایفا نماید، خود به توزیع‌کننده اصلی درآمدها تبدیل گشته است.
- از آنجاکه درآمد عمده دولت از منبع خارجی حاصل می‌شود، با بروز تحولاتی در شرایط بهای نفت و درآمدهای نفتی، کسری بودجه دولت و بی‌ثباتی اقتصادی رخ می‌دهد؛ با افزایش قیمت نفت در اثر بیماری هلندی فرایند ضدصنعتی شدن رخ می‌دهد؛ سرمایه‌گذاری بخش خصوصی کاهش می‌یابد؛ مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری صنعتی کاهش یافته و درنهایت رقابت اقتصادی تضعیف می‌شود.
- به‌منظور افزایش کارایی و بهره‌وری، «ارتقای کارایی اقتصادی» و «جابجایی قدرت از بروکراسی‌های حکومتی به بخش خصوصی» در اغلب مطالعات و تجربیات سایر کشورها، خصوصی‌سازی و واگذاری اقتصاد به بخش خصوصی واقعی، به‌عنوان راهکار و سیاست بهینه قلمداد شده است. در ایران نیز سیاست خصوصی‌سازی و واگذاری فعالیت‌های تصدی‌گری به بخش غیردولتی، از سال ۸۴ و با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در دستور کار قرار گرفته است؛ اما به دلیل عدم توانمندی بخش خصوصی، این خصوصی‌سازی به موفقیت لازم دست نیافته است.
- در شرایط کنونی اقتصاد که نفت کشور مورد تحریم قرار گرفته است، رونق تولید و تکیه به صادرات غیرنفتی امری گریزناپذیر است؛ بنابراین یکی از شاخص‌های موفقیت و پیشرفت کشورها افزایش توان صادراتی محصولات، کالاها و خدمات آنها به بازارهای جهانی و منطقه‌ای است. لیکن صادرات نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری پایدار برای حضور و مشارکت بخش خصوصی واقعی است.
- کشور ایران پتانسیل تبدیل شدن به قطب صنعتی را دارد؛ لیکن لازمه اجرایی شدن استراتژی صنعتی شدن، حمایت واقعی از بخش خصوصی واقعی و ایجاد اطمینان و اعتماد بین بخش خصوصی و دولت است. بخش خصوصی مملو از استعداد، ظرفیت و توانایی مدیریتی است و باید رشد کند ولی باید توجه داشته باشیم که بسترساز این رشد، دولت (فارغ از تصدی‌گری) است و باید این بستر فراهم شود.
- مسائل و مشکلاتی که در اثر تحریم به فعالان اقتصادی وارد و تحمیل شده است؛ یکی از ویژگی‌های حال حاضر اقتصاد ایران است که زمینه آن از سوی کشورهای غربی از بخش نفت و پتروشیمی شروع شده است و هزینه‌های گزافی را در حوزه مبادلات تجاری به این صنعت و فعالان آن تحمیل کرده است.

۳. عوارض و تبعات ناشی از خصوصی‌سازی ناقص

قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در ۱۳۸۶/۱۱/۰۸ تصویب شده است. قرار بود، با اجرای این قانون، فضای جدیدی در عرصه فعالیت‌های اقتصادی با حضور و نقش‌آفرینی بیشتر بخش خصوصی ایجاد شود؛ اما مطابق گزارشی که در

۱۳۹۹/۰۲/۰۳ در صحن مجلس شورای اسلامی قرائت شد، این قانون در عمل به‌درستی اجرا نشده است که جزئیات این عدم اجرا به شرح ذیل است:^۱

"... عدم اجرای کامل و هماهنگ سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و نیز تعلل و استتکاف برخی دستگاه‌های اجرایی باعث شد مقام معظم رهبری در چند نوبت ضرورت تحقق این سیاست‌ها را متذکر گردیده و روح کلی حاکم بر سیاست‌ها را در دو عبارت «کاهش تصدی‌گری دولت در موارد غیرضروری اقتصادی» و «ایجاد زمینه حضور حقیقی بخش خصوصی در اقتصاد کشور» تعریف کنند..."

۴. اهم مشکلات و چالش‌های فراروی اجرای سیاست‌های اصل (۴۴)

- بر اساس آخرین گزارش وزارت امور اقتصادی و دارایی (مورخ مهرماه ۱۳۸۸) و نیز گزارش‌های وزارتخانه‌های مشمول قانون اصل (۴۴)، عمده‌ترین تلاش دولت که در جای خود قابل تقدیر است، حول محور واگذاری و نیز تدوین آیین‌نامه‌های موردنیاز و تشکیل ساختارهای مربوطه، متمرکز گردیده و در بقیه بخش‌های مربوط به اجرای سیاست‌های اجرایی اصل (۴۴) خصوصاً در موضوعات مقررات زدایی، توانمندسازی بخش خصوصی و ایجاد فضای کسب‌وکار و رفع موانع سرمایه‌گذاری و تولید (تکالیف مواد ۷ و ۲۸ و ۹۱ قانون) اقدامات قابل توجهی صورت پذیرفته است.
- در خصوص واگذاری‌های انجام‌شده، عمدتاً به‌صورت واگذاری سهام و مالکیت بوده و واگذاری مدیریت‌ها، کمتر انجام‌گرفته تا جایی که بنگاه‌هایی از گروه یک (نظیر شرکت‌های خودروسازی) و برخی بنگاه‌های بزرگ گروه دو (نظیر شرکت‌های فولاد و مس و آلومینیوم) هنوز تحت مدیریت دولت هستند.
- ظهور بخش جدیدی در اقتصاد کشور که امروزه به شرکت‌های خصولتی (شبه‌دولتی) شهرت یافته است، از چالش‌های جدی اجرای سیاست‌های اصل (۴۴) است. در این خصوص نکات ذیل قابل توجه هستند:
  - حدود (۷۰) هزار میلیارد ریال از واگذاری‌های سهام به‌صورت رد دیون به این مؤسسات صورت گرفته است.
  - بخش زیادی از حدود (۱۸۰) هزار میلیارد ریال سهام خریداری‌شده توسط بخش خصوصی را مؤسسات سرمایه‌گذاری و شرکت‌های وابسته به مؤسسات مذکور خریداری کرده و بخش عمده دیگر آن توسط شرکت‌هایی خریداری شده که در قالب بخش خصوصی عمل کرده‌اند، ولی در واقع شبه‌دولتی هستند و به نهادهای حکومتی وابستگی دارند و لذا خریداران بخش خصوصی حقیقی کمترین سهم را از واگذاری‌ها دارند.
  - شرکت‌های مذکور نه دولتی هستند که نظارت‌پذیری مجلس و دیگر نهادهای نظارتی را پذیرا باشند و نه کاملاً خصوصی محسوب می‌شوند که قواعد رقابت‌پذیری را رعایت کنند.
- در خصوص سهام عدالت، در شرایط کنونی و با وکالت‌نامه‌ای که سازمان خصوصی‌سازی جهت سهامداران عدالت تنظیم و اعمال می‌نماید، نمی‌توان سهام عدالت را جزو بخش خصوصی و غیردولتی به حساب آورد.

^۱ - گزارش کمیسیون ویژه حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای اصل (۴۴) قانون اساسی در خصوص «عملکرد نظارتی مجلس شورای اسلامی در حوزه اجرای

سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی»

- از جمله اقدامات مغایر با سیاست‌های کلی اصل (۴۴)، مصوبه هیئت دولت است (تصویب‌نامه شماره ۷۷۹۶۱/ت/۴۰۰۶ ه مورخ ۸۷/۵/۱۷) که در آن، دستگاه‌های دولتی و شرکت‌های وابسته موظف شده‌اند نسبت به انعقاد قرارداد مستقیم با نیروهای شرکتی اقدام نمایند و حتی قراردادهای منعقد شده با پیمانکاران را لغو نموده و خود مستقیماً به انعقاد قرارداد اقدام کنند. هرچند این مصوبه در هیئت تطبیق مصوبات مجلس ابطال شد، لکن هنوز این مصوبه با پیگیری برخی از وزرا حتی در شرکت‌های واگذار شده اجرا می‌گردد.
- تکالیف قانونی انجام نشده دولت از مواردی است که اجرای سیاست‌های اصل (۴۴) را با مشکلات جدی و عدم هماهنگی مواجه ساخته است که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از:
عدم اجرای بند «الف» سیاست‌های ابلاغی به صورت کامل و هماهنگ و عدم انجام تکلیف قانونی در واگذاری شرکت‌های گروه یک و تداوم تصدی‌گری در این گروه، عدم اجرای بندهای جزء (۱) و (۳) بند «الف» تبصره (۴) قانون بودجه سال ۸۶ و نیز بندهای (۳۷) و (۳۸) قانون بودجه سال ۸۷ در خصوص واگذاری‌ها طبق نظر سازمان بازرسی کل کشور و دیوان محاسبات کشور، عدم رعایت تبصره‌های (۲) و (۳) ماده (۶) آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت و پرداخت سود آن در سال‌های ۸۵، ۸۶ و ۸۷، عدم اجرای ماده (۷)، ماده (۸)، ماده (۲۸) و ماده (۹۱) قانون اصل (۴۴) در خصوص تقدیم لوایح مقررات زدایی، لغو امتیازات دولتی، توانمندسازی بخش خصوصی، ایجاد فضای کسب‌وکار و عدم واگذاری طرح‌هایی که به شرکت تبدیل شده‌اند.

۵. جمع‌بندی موانع واگذاری‌ها در وزارت نفت

۱. عدم وجود ساختار مناسب و موظف در شرکت‌های مادر تخصصی.
  ۲. طولانی بودن فرآیند واگذاری از زمان تصویب تا فروش سهام خصوصاً در روش واگذاری از طریق بورس.
  ۳. عدم توجه به برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت متناسب با تعداد شرکت‌ها در سازمان خصوصی‌سازی.
  ۴. تفصیل و تعدد آیین‌نامه‌های تنظیمی که موجب تأخیر در انجام هر مرحله از فرآیند می‌باشد.
  ۵. وجود بحران‌های مالی خصوصاً در بازار سرمایه.
  ۶. عدم اعتماد سرمایه‌گذاران بزرگ به بازار سرمایه برای خرید سهام‌های شرکت‌های بزرگ.
  ۷. دولت در موارد متعدد بخشی از سهام چند شرکت پالایشی و پتروشیمی را به منظور رد دیون و یا اختصاص سهام عدالت واگذار نموده که منجر به عدم تمایل بخش خصوصی برای خرید سهام بلوکی باقیمانده این شرکت‌ها و ایجاد تفرق در مدیریت آن‌ها و همچنین موجب عدم امکان توسعه سرمایه‌گذاری در این شرکت‌ها شده است. لذا می‌توان بجای واگذاری‌های فوق، سهام چند شرکت معدود را به سهام عدالت و رد دیون اختصاص داد و مانع چندپارگی مالکیت شرکت‌های مذکور گردید.
- بر اساس بررسی‌های صورت پذیرفته در وزارت نفت، مشخص می‌گردد که سایر مفاد سیاست‌های کلی اصل (۴۴) مانند تسهیل در شرایط سرمایه‌گذاری، بهبود فضای کسب‌وکار و توانمندسازی بخش خصوصی و تعاونی نیز مورد توجه جدی قرار نگرفته است. پیشنهاد می‌گردد وزارت نفت به بسترسازی جهت حضور بخش غیردولتی اقدام نماید.
- یکی از موضوعات بسیار مهم در مقوله خصوصی‌سازی و اجرای قانون سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، همان طوری که در گزارش مجلس شورای اسلامی اشاره شد، اجرای ناقص این قانون است و این نقص در پاسخگو نبودن

نهادهایی است که عمده‌دار و مسئول تأمین خوراک واحدهای پایین‌دست است بسیار مشهود و جدی است. این ایراد به این برمی‌گردد که فصل نهم قانون که به تسهیل رقابت و منع انحصار تأکید دارد اجرا نشده است و این باعث شده است بخش غیردولتی غیرپاسخگو خوراک لازم را در اختیار واحدهای پایین‌دستی و میان‌دستی صنعت نفت قرار ندهد و این وضعیت باعث شد رقابت‌پذیری این‌گونه واحدها با مشکل مواجه شود و بعضاً بازارهای منطقه‌ای واحدها از دست برود. برای رفع این مشکل نیاز است رگولاتوری که مورد تأکید فصل نهم قانون است، دقیقاً اجرا شود.

۶. جمع‌بندی مشکلات و راهکارها

جدول ۱- مشکلات کل کمیسیون‌های اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	توضیحات تکمیلی	پیشنهاد و راهکار	قانون و یا مقررہ مربوط به مشکل	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
ورود وزارت نفت در عرصه تجارت فرآورده		اجرای دقیق ماده (۲) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت		مجلس شورای اسلامی
از دست رفتن و یا کاهش سهم بازار ایران در تجارت فرآورده‌های نفتی بازارهای منطقه‌ای		اجرای ماده (۲) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت و اتخاذ دیپلماسی اقتصادی و انرژی توسط وزارتخانه‌های امور خارجه، نفت و صمت	ماده (۱۰۴) قانون برنامه ششم توسعه	مجلس شورای اسلامی
معافیت مالیاتی سود تفاوت نرخ ارز ناشی از تسعیر ارز حاصل از صادرات		شفاف‌سازی و ایجاد وحدت رویه در بررسی‌های مالیاتی		معاون حقوقی ریاست جمهوری - سازمان امور مالیاتی کشور
نبود نهاد تنظیم مقررات	ساماندهی تأمین مواد اولیه (خوراک) موردنیاز واحدهای تولیدی به‌منظور تقویت و تولید صادرات	اجرای ماده (۱۳) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت و ماده (۷) قانون اصلاح قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۹۷/۳/۲۲		ریاست جمهوری - شورای رقابت و وزارت نفت
مسائل و مشکلات مربوط به عرضه و تأمین خوراک موردنیاز واحدها		تهیه خوراک به‌صورت سهمیه‌بندی و یا خرید متمرکز موردبررسی قرار گیرد. همچنین به‌منظور ایجاد تعامل میان پالایشگاه‌ها و واحدهای تولیدکننده پارافین یک فرمول واحد و مشترک توسط پالایشگاه‌ها به مدت یک سال جهت تضمین خوراک واحدهای تولیدکننده پارافین تعریف گردد.. علاوه براین آیین‌نامه ماده (۱) قانون الحاق (۲) به شیوه‌ای اصلاح شود که نماینده بخش خصوصی در کارگروه تعیین قیمت خوراک با حق رأی حضور داشته باشد.	قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴	ریاست جمهوری - شورای رقابت
نبود برنامه در صدور موافقت اصولی مربوط به فعالیت شرکت‌های مرتبط با حوزه فعالیت اوپکس		نظارت بر نحوه صدور موافقت اصولی و یا بازنگری در قوانین و مقررات مربوط به صدور مجوزها و موافقت اصولی		وزارت صمت، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اوپکس

جدول ۲- مشکلات کمیسیون پتروشیمی اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	توضیحات تکمیلی	پیشنهاد و راهکار	قانون و یا مقررہ مربوط به مشکل	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
مشکلات انتقال ارز	بدیهی‌ترین اصل خرید، واریز به‌موقع مطالبات فروشندگان قطعات یدکی است.			کل نهادهای تصمیم‌گیری
قوانین گمرکی	تغییرات قوانین در شرایط اقتصادی فعلی به بهبود شرایط کمکی نمی‌نماید.			کل نهادهای تصمیم‌گیری
ثبت سفارش	این سیستم در پاسخ‌دهی کند است. قطع ارتباطی شبکه سراسری و عدم دسترسی به سامانه عدم امکان ثبت سفارش کالاهای گروه ۲۷			وزارت صمت - دبیرخانه مناطق ویژه - دفتر مقررات صادرات و واردات
مشکلات حمل‌ونقل بین‌المللی	افزایش چندبرابری هزینه‌های حمل سبب افزایش قیمت خرید قطعات یدکی، کاتالیست و ... می‌گردد.			کل نهادهای تصمیم‌گیری
انتقال تکنولوژی	در شرایط فعلی، انتقال تکنولوژی از شرکت‌های ضعیف خارجی صورت می‌پذیرد که نهایتاً کیفیت پایین محصولات تولیدی داخلی را به همراه دارد.			کل نهادهای تصمیم‌گیری
مقررات بانکی	مقررات بانکی فعلی برای تسویه ارزی برای شرایط فعلی کشور که در شرایط جنگ اقتصادی هستیم، پیش‌بینی نشده و بسیار مشابه تسویه اعتبار اسنادی تهیه گردیده است.			کل نهادهای تصمیم‌گیری
تأمین خوراک باکیفیت مطلوب	دریافت حداکثری خوراک از پالایشگاه پارسین مطلوب این شرکت می‌باشد		مطابق با قرارداد منعقدہ با امور بین‌الملل نفت، خوراک پارسین به این شرکت تخصیص یابد.	وزارتخانه
تحریم اقتصادی و مالی	هزینه‌های جانبی ناشی از تحریم و لازم جهت دور زدن تحریم‌ها منجر به کاهش چشمگیر سودآوری شرکت شده است.		سیاست‌گذاری کلان	مجلس - دولت

بازگشایی اعتبار اسناد LC داخلی جهت دریافت خوراک از وزارت نفت	هزینه‌های بالای بازگشایی اعتبار اسنادی		سیاست‌گذاری دولت و مجلس در خصوص تأمین خوراک واحدهای پالایشی و پتروشیمی	مجلس-دولت-بانک‌ها
مالیات بر صادرات	کاهش مالیات‌های متعلقه به جهت افزایش سودآوری شرکت‌های بورسی		سیاست‌گذاری دولت و مجلس	مجلس-دولت-بانک‌ها
نمونه‌برداری کارگروه صادرات	کارگروه به‌صورت مداوم با پروسه زمانی و عدم هماهنگی شدن اعضای کارگروه بعضاً منجر به تأخیر در خروج حامل صادرات و تحمل خسارت‌های مالی کلان	با توجه به یکسان بودن تولیدات شرکت و عدم تغییر روند تولید و محصول نمونه‌برداری کارگروه حذف و یا به‌صورت تصادفی انجام شود	سازمان استاندارد ایران - ستاد مبارزه با قاچاق - گمرک	
صادرات زمینی	انجام تشریفات EPL در صورت قطع بودن سامانه صادراتی به‌هیچ‌وجه امکان‌پذیر نیست و کامیون‌های صادراتی متوقف می‌شوند.	ارسال محموله صادراتی با توزیع و اخذ تعهد از ذینفع	گمرک	
طولانی شدن زمان ترخیص	نبود شبکه و پهنای باند مناسب اغلب موجب تأخیر در اخذ مجوز مصرف می‌گردد که خود در روند کاهش تولید تأثیر دارد.	افزایش پهنای باند و زیرساخت‌های مناسب اینترنت	گمرک- امور گمرکی - سازمان منطقه ویژه	
طولانی شدن زمان ترخیص	فاصله مکانی زیاد بین سازمان‌ها و ادارات منطقه ویژه باعث اتلاف زمان می‌گردد.	تجمع واحدهای مختلف گمرک و ادارات مربوطه در یک مکان	گمرک- امور گمرکی - سازمان منطقه ویژه	
هزینه صدور و یا تمدید کارت بازرگانی		تعیین سقف حداکثر پرداخت برای واحدهای تولیدی	وزارت صمت- اتاق بازرگانی ایران	

جدول ۳- مشکلات کمیسیون روغن اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	پیشنهاد و راهکار	قانون و یا مقررہ مربوط به مشکل	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
نابسامانی در جمع‌آوری فرآورده‌های نفتی و نبود متولی مشخص برای نظارت بر آن	اجرای طرح ملی ساماندهی و جمع‌آوری روغن - های کارکرده در کشور	تبصره ۲ ماده (۳۴) اصلاحیه دستورالعمل اصلاح فرآیندهای صادرات، واردات، عبور (ترانزیت) معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات‌گازی و فرآورده‌ها و مشتقات نفتی در امور گمرکی	وزارت بهداشت، سازمان محیط‌زیست، اوپکس و سایر تشکل‌های مرتبط
صدور مجوزهای بدون برنامه برای واحدهای تصفیه دوم روغن و پایش پروانه‌های بهره‌برداری		عدم صدور مجوزهای جدید برای واحدهای تصفیه دوم روغن و پایش پروانه‌های بهره‌برداری	وزارت صمت
موضوع و تنظیم بازار انواع روغن‌پایه تصفیه اول		فرمول قیمت‌گذاری بر اساس وابستگی به قیمت لوبکات و نحوه عرضه روغن پایه تصفیه دوم از طریق شورای رقابت تعیین و ابلاغ گردد	شورای رقابت
رعایت استاندارد روغن‌های پایه و صنعتی			سازمان استاندارد ایران

جدول ۴- مشکلات کمیسیون شیمیایی و گاز اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	توضیحات تکمیلی	پیشنهاد و راهکار	قانون و یا مقررہ مربوط به مشکل	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
استانداردسازی و روش جدید خوداظهاری	بر اساس آخرین جلسه با هیئت‌مدیره محترم و ارسال نامه به دفتر وزیر نفت در مورد خود اظهاری با آنالیز مربوطه تمامی واحدها از اواخر اسفندماه تاکنون هیچ فعالیتی نداشته‌اند.			

جدول ۵- مشکلات کمیسیون قیر اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	پیشنهاد و راهکار	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
اصلاح قراردادهای کشف پرمیوم	شرایط عرضه برای همگی یکسان باشد، زمان عرضه‌های پرمیوم چند روز قبل به متقاضیان اطلاع داده شود. عرضه‌های و کیوم باتوم از سوی پالایشگاه‌ها به صورتی انجام شود که هر پالایشگاه ملزم به عرضه حداکثر ۵۰ درصد کالای خود از طریق عرضه‌های پرمیومی باشد تا امکان دسترسی همه شرکت‌ها به خوراک موردنیاز خود فراهم شود	وزارت امور اقتصادی و دارایی- بورس اوراق بهادار و بورس کالا و شورای رقابت
تخصیص ۴,۰۰۰,۰۰۰ کیوم باتوم به پروژه‌های عمرانی داخلی کشور و ابعاد اجرایی آن		مجلس شورای اسلامی
درخواست مالیات ارزش افزوده صادرکنندگان	نحوه فرآیند اجرایی استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده ماده (۳۴) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور	اداره کل حسابرسی مالیاتی- سازمان امور مالیاتی کشور
حذف معافیت صادرات قیر		
رفع ممنوعیت صادرات قیر به گرجستان		مجلس و وزارت امور خارجه
امکان عرضه و کیوم باتوم سایر پالایشگاه‌ها در قالب قراردادهای پرمیوم و نصب تجهیزات و دوش‌های بارگیری در صورت امکان		انجمن صنفی کارفرمایی پالایش نفت

جدول ۶- مشکلات کمیسیون پارافین اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	توضیحات تکمیلی	پیشنهاد و راهکار	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
مشکلات صادرات پارافین و کس در گمرک به دنبال صدور نامه شماره ۱۸۵۷۹۸ مورخ ۱۳۹۹/۰۸/۱۹ اداره کل ارزیابی کیفیت کالاهای صادراتی و وارداتی سازمان ملی استاندارد ایران	اعلام فهرست اقلام شیمیایی و صنعتی مربوط به مواد ۲۴ و ۲۶ دستورالعمل اصلاح فرآیندهای صادرات، واردات، عبور (ترانزیت) و معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌ها و مشتقات نفتی در امور گمرکی	از آنجایی که پارافین جامد با توجه به ماهیت جامد و بسته‌بندی آن در کارتن یا پلاستیک، کالایی مشمول شرایط مندرج در دستورالعمل موصوف نیست، لذا صادرات آن صرفاً با نمونه‌برداری از کالا و بدون نیاز به کدگذاری و تنها با تعیین ماهیت حداکثر با انجام آزمون نقطه ذوب توسط آزمایشگاه مجاز به روال گذشته صورت پذیرد	ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز - سازمان استاندارد ملی ایران - گمرک جمهوری اسلامی ایران
اصلاح فرمول قیمت‌گذاری اسلک و کس و لوبکات	به‌رغم تصمیمات شورای رقابت در راستای تنظیم بازار و مناسبات عرضه و تقاضای اسلک و کس در جلسات ۱۳۹۹/۰۷/۱۲ و ۱۴۰۰/۰۲/۲۰ آن شورا، پالایشگاه‌های روغن‌سازی تاکنون نسبت به اجرای به این مصوبات اقدام نکرده‌اند.	اجرای مصوبات شورای و عرضه ۱۰۰ درصد عرضه داخلی و صادراتی اسلک و کس تولیدی پالایشگاه‌های روغن‌سازی بر اساس فرمول مصوب شورا در بورس	

جدول ۷- مشکلات کمیسیون بازرگانان اتحادیه و راهکارهای مرتبط با آنها

عنوان مشکل	توضیحات تکمیلی	قانون و یا مقرر مربوط به مشکل	مرجع حل مشکل (مجلس، هیأت وزیران، وزارتخانه)
رفع مشکلات ضمانت‌نامه بازرگانان فعال در حوزه صادرات فرآورده‌های نفتی	محدودیت ضمانت سپاری برای فعالیت بازرگانان که به علت نگرانی‌هایی که در خصوص صادرات فرآورده‌های مایع نفتی که در کشور وجود داشته تدوین و ابلاغ شده است، مشکلات عدیده‌ای برای بازرگانان به وجود آورده است	موضوع ماده ۴۵ آیین‌نامه اجرایی مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز	ریاست جمهوری - ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
نحوه بازگشت مالیات بر ارزش افزوده صادرکنندگان			
عدم استفاده قانونی، اثربخش و بهینه در خصوص استفاده از کارت‌های بازرگانی			